

Klarspråk om byråkratin

Christina Doctare. **När man väntar sig en man. Ansikte mot ansikte med kriget.** 255 sidor. Stockholm: Trevi, 1995. Pris ca 260 kr. ISBN 91-7161-113-4.

Recensent: allmänläkare Ulla Söderström, Axlagården, Umeå.

»När man väntar sig en man» – ja vilken kvinnlig läkare har inte upplevt ett slags besvikelse och frustration när hon kommit som den kvinna hon är. Man har sett bredvid och bakom, ja kanske inte alls sett henne, eftersom, ja just – man har väntat sig en man!

Christina Doctare skriver om hur det var att komma som ung kvinnlig läkare när man väntat sig en man – och hur det är att som medelålders »tant med handväska», kliva in på mansdominerade områden i Sverige och utomlands, i byråkratiska organisationer som Socialstyrelsen och olika FN-organ.

Dagbok från Bosnien

Boken handlar i hög grad om författaren själv. Den inleds med en skildring av uppväxt, tidiga yrkesår och familjeliv. Tanken på söner kommer att finnas med som en röd tråd genom hela boken. Hon berättar om sin tid som medicinalråd vid Socialstyrelsen och hon delger läsaren erfarenheter hon gjort genom sitt deltagande i tortyrskadeutredningen.

Större delen av boken, ca 200 sidor, ägnar författaren åt att på ett närmast dagboksliknande sätt berätta om vad hon upplevt under det år hon inom WHO arbetat med ett rehabiliteringsprojekt i Bosnien.

Det är skrämmande att läsa om de manschauvinistiska, tungrodda byråkratierna inom FN, vilka tycks leva sitt eget liv och vara sig själva nog. Dessa hierarkier leds av män som förefaller rädda att tappa kontrollen, och ett internt intrigerande tycks vara mer regel än undantag. Bristen på målstyrning gör att det blir viktigare vad som händer inom organisationen än vad den presterar utåt.

Socialstyrelsen

Christina Doctare blev omtalad när hon utnämndes till medicinalråd. Sedan hördes ingenting och ingenting och sedan dök hon upp i Bosnien. I boken ger hon svar på frågor

som kanske fler än jag har ställt: Vad hände?

Jag kan inte tolka berättelsen på annat sätt än att hon blev utmobbad från Socialstyrelsen. Det är inte första gången man stöter på att kvinnor i höga positioner blivit behandlade på ett sådant sätt. Händer det bara kvinnor? Eller tvekar män ännu mer än kvinnor att berätta om det?

När det gäller skildringen av krigsförbrytelser mot befolkningen, i synnerhet kvinnorna, i Bosnien var Christina Doctare en av de första att föra fram detta för ett par år sedan. Idag är denna kunskap, som hon själv säger, allmängods.

Tyvär tungläst

Trots sitt intressanta innehåll är boken tungläst. En orsak tror jag är att författaren inte inväntat läsarens nyfikenhet innan hon kommer med förklaringarna. Särskilt påtagligt är det i avsnittet om tortyrskadeutredningen, som därigenom påminner om en opedagogiskt disponerad lärobok. En annan orsak kan vara den ambitiösa noggrannheten och fullständigheten, som i sin detaljrikedom gör att man inte riktigt vet vilket av textens budskap författaren själv anser viktigast.

Bokens Bosnienavsnitt kommer därigenom närmast att påminna om en tämligen oredigerad dagbok, som är mest intressant för författaren själv att kunna gå tillbaka till när hon inte längre minns precis hur det var, vem hon träffade, vad den eller den egentligen sade vid det eller det tillfället.

I skrivkonsten som inom de flesta andra konstformer gäller det ju att lyfta fram väsentligheter genom att skala bort detaljer, hur kära och betydelsefulla de än kan vara för konstnären själv. Det är tråkigt att författaren inte lyckats med det, för jag tycker boken har flera viktiga budskap som skulle vara värda att belysas vart och ett för sig – självbiografin om kvinnan i mansvärlden, tortyr ur psykoanalytisk synvinkel, etnisk rensning och övergrepp i Bosnien.

Svidande kritik

Rapporteringen om detta är idag tämligen okontroversiell. Det är däremot inte den svidande kritiken av de stora organisationernas byråkrati. Detta gäller såväl den svenska Soci-

alstyrelsen som internationella organisationer, WHO och FN. Hon talar i klarspråk och hon väjer inte för att namnge personer. Här beundrar jag hennes rakryggade mod! Jag får ett starkt intryck av att där skulle behövas fler tanter med handväskor!

Det finns många skäl att läsa den här boken, men man bör utrusta sig med lite tålamod! •

Att tampas med tonåringar

Björn Wrangsjö. **Tampas med tonåringar. Ungdomsutveckling i familjeperspektiv.** 162 sidor. Stockholm: Natur och Kultur, 1995. Pris ca 260 kr. ISBN 91-27-05591-4.

Recensent: överläkare Kristina Berg Kelly, barnkliniken, Östra sjukhuset, Göteborg.

Det råder brist på goda böcker för föräldrar om ungdomsperioden. De som finns är oftast fackböcker skrivna av auktoriteter, men ofta utländska och inte alltid relevanta för svenska föräldrar eller vår kulturs syn på familjeliv och ungdomar. Därför granskar man med intresse nyutkomna böcker inom detta område. Ty även om föräldrar känner sig hjälplösa inför sitt första nyfödda barn, tenderar denna känsla i många familjer att övergå i panik när tonåren närmar sig. En erfaren handledare, är välkommen.

En sådan handledare är Björn Wrangsjö. Hans bok rekommenderas varmt till alla kunskapssökande föräldrar. Språket är klart och redigt och inte bemängt med facktermer, utan innehåller välfunna ord för psykologiska termer som inte kräver tilläggförklaringar (»Berömmaren, Anklagaren, Vägledaren...») och som inte känns töntiga ens för den som är van att läsa psykologisk facklitteratur.

Hela familjen utvecklas

De åtta kapitlen avhandlar ungdomars utveckling, från 0 år till vuxen ålder. Huvudintresset fokuseras emellertid på uppgiften att leva med en tonåring i sin familj. Vanliga konflikter, möjliga orsaker och

möjliga lösningar presenteras, utan kategoriska påståenden om att så här gör man, detta är orsaken etc. Tvärtom är boken befriande fri från förenklingar. Jag blev så förtjust i författarens ödmjuka men erfarna sätt att inleda stycken med: »...personligen tror jag att...»

En viktig aspekt i samlivet med tonåringar som sällan diskuteras, betonas av denne författare upprepade gånger. Det är inte bara tonåringen som utvecklas under denna fas. Hela familjen måste utvecklas och ändra sig tillsammans. Det är då samlivet med en ung människa berikar hela familjen och ger även de vuxna en chans att ta ett steg vidare.

Beskrivningen av hur man kommunicerar med sin tonåring förefaller ibland väl teoretisk. Bäst är Wrangsjö när han konkret ger exempel på ändamålsenliga och mindre ändamålsenliga dialoger mellan ung människa och förälder. För trots allt lär vi oss kanske bäst genom att härma och av det goda exemplet.

Svåra psykiska problem som regelrätta psykoser, depressioner, självmordsförsök och Asbergersyndrom diskuteras kortfattat, och har inte heller riktigt sin plats i en bok av denna karaktär.

Perspektiv som saknas

Den allvarligaste anmärkningen mot boken gäller att ingenstans skildras de nyare teorierna om hur flickors och pojks utveckling får olika inriktning under ungdomsåren. Den väg flickor tycks välja, med mer inriktning mot relationer och emotionella samband, premieras inte lika mycket av samhället som det som anses utmärka pojks utveckling mot självständighet, prestationer etc. Dessa skilda utvecklingsvägar har också ansetts förklara flickors lägre självkänsla och större tendens till deppighet, eftersom deras inriktning inte passar in i vårt prestationsinriktade samhälle och därför inte värderas. En diskussion om detta kan nog vara nyttig för föräldrar till tonårsflickor att få ta del av och kommer förhoppningsvis med i nästa upplaga?

Samma brist på kvinnligt perspektiv är tydligt i det korta avsnittet om psykiska störningar. Där nämns inte ätstörningar, trots att de troligen är den allvarligaste kroniska sjukdom som drabbar tonårsflickor – och dessutom en sjukdom där familjen alltid är och förblir djupt involverad.